

MØTE PÅ FOLKVANG 6.MARS 2012 KL 1900.

65 til stede.

Torbjørn Greipsland: Nordmenn i den nord-amerikanske borgerkrigen.

Noen nordmenn i Amerika.

Allerede på 1630-tallet kom de første nordmenn til Amerika. 2 brødre Bradt fra Fredrikstad reiste via Nederland til NyAmsterdam (New York) og grunnla seinere mølledrift i Albany. I 1650 grunnla de den første lutherske menighet i den nederlandske (=reformerte) kolonien. De har i dag 200.000 etterkommere.

Det blir ofte sagt at det fins 4,5 millioner med norsk bakgrunn i USA. Hvis en definerer "norsk" som en som har minst en norsk person blant forfedre eller formødre, blir tallet 10-20 millioner.

Første generasjons utvandrere hadde det ofte hardt.

Hans og Brita Bøyum fra Fjærland kom til Minnesota 1830 og bodde først i ei jordhule. Det kunne være inntil 4 m snø over hula om vinteren, om sommeren opplevde de både præriebranner og greashoppesvermer som endatil spiste barken av gjerdestolpene.

Predikanten Elling Eielsen kom i 1839 til Chicago. Han grunnla en haugiansk menighet og bygde i 1841 et "bedehus" endatil før den type bygg var introdusert i Norge. Han gikk på sine bein fra Chicago til New York for å få trykt Luthers katekisme og Pontoppidans forklaring, og han gikk også til Texas for å forkynne. Han var ganske stridbar mot andre religiøse retninger.

Helga og Klara (mor og datter) bodde først i Minnesota, men flytta til Seattle på vestkysten i 1890. Da økonomien blei dårlig, leste de at det var satt opp en premie på 10.000 dollar til de som gikk til fots fra vest til øst, en tur som tar 7 dager med bil. Damene la i veg med pistol, pepperbøsse og 5 dollar i reisepenger under mottoet "Ingenting er umulig for Gud". De gikk bl.a. mye på tørre elveleier. I Rocky Mountains blei de forfulgt av fjell-løver, i Chicago blei de forfulgt av menn. Undervegs besøkte de president McKinley. De intelligente og vittige damene nådde New York 23.desember- 23 dager for seint til å få utbetalt pengene. Da gikk de store deler av tilbakevegen til fots. 2 barn var i mellomtida døde i en epidemi. Etter en depresjon skreiv mor Helga et bokmanus som etterkommerne brente etter hennes bortgang.

Borgerkrigen.

Borgerkrigen 1861-65 gjaldt uenighet om hvor vidt stater kunne tre ut av unionen, og forholdet til slavehold blei det store konfliktsymbolet.

11 sørstater ville ut av unionen, og det blei pøst på med soldater som ofte måtte i nærkamp. 600.000 blei drept i krigen, mange blei tatt til fange, og begge sider opererte med fryktelige fangeleire. Av politiske grunner var det lite utveksling av fanger mellom partene.

For mange nordmenn blei borgerkrigen en hellig krig mot slaveholdet.

De følte en plikt til å redde enheten i sitt nye fedreland og trudde nok på en kortvarig krig. Det var også lønn og bonus å oppnå, og i noen grad virka nok også press fra naboer og kamerater inn. Etter hvert fikk hver stat en kvote soldater de måtte stille.

Av 30-35.000 menn av norsk avstamning i USA meldte 6000 seg frivillig. 1000 av disse døde i borgerkrigen.

Oberst Hans Chr. Hæg fra Lier var leder for et verva reint norsk regiment som blei kommandert på norsk. Han blei etter hvert brigadesjef. Da obersten og mange andre falt (1863), blei de overlevende organisert inn i andre regiment.

Dødsleirene.

Ole J. Skipnes fra Holla blei regimentsjef etterpå. Han var blant dem som blei tatt til fange og satt i dødsleiren Andersonville, Georgia.

Andersonville var på 34 dekar og hadde i alt 34000 fanger.

Leirsjefen kunne henrette folk etter forgodtbefinnende. Vannet var sterkt forurensa, og mange av dødsfalla skyldtes dette.

Skipnes klarte å rømme til tross for skuddpremie på rømlinger og var på flukt i 3 måneder. Deretter meldte han seg til krigen på nytt.

Åsmund Johnsen fra Hjelmeland overlevde 18 måneder i Andersonville. Da veide han 30 kg. Han kom heim samtidig som kona var i ferd med å gifte seg med naboen. Bryllupet blei avlyst. Seinere klagede Åsmund aldri på maten.

Memorial Day markeres hvert år på kirkegården med 30.000 graver med flagg på hver eneste grav. Noen år er gravene til de norskætta markert med norsk flagg, og ved et høve deltok den norske staten offisielt med krans.

Torbjørn Greipsland har skrevet boka "Nordmenn i dødsleirene".

Moinger i borgerkrigen.

1 moing er registrert i dødsleiren Andersonville (Torbjørn Halverson).

Nettsida [www. Vesterheim.org](http://www.Vesterheim.org) har registrert alle norskætta deltakere i borgerkrigen. Denne gir 26 treff for "Modum" . De fleste av disse bodde i Wisconsin da de verva seg, og mange kom tilbake til etterpå . Stedet Martell. Pierced County er nevnt som heimsted for mange.

Moingene var:

Nils Johnson Aasterud- overlevde- død i Wisconsin.
Hans Hansen Ager fra Wisconsin døde i krigen.
Anders Anderson Bakke overlevde- død i Wisconsin.
Christopher Anderson Bakke døde i krigen.
Hans Anderson Bakke døde i krigen.
Emanuel Engelstad fra Chicago deltok 1861-62 som løytnant.
Torbjørn Halverson fra Wisconsin står det mye om. Han meldte seg i 1864, ble tatt til fange og internert i Andersonville etter noen måneder, men utveksla etter 2 måneder. Deltok videre og blei hardt såra i Sør Carolina 1865. Levde til 1893.
Halvor Halverson fra Wisconsin overlevde- død i Wisconsin.
Ole H. Hover fra Iowa står det mye om. Han var fra Heddal, men gift til Modum med Dorthe Andersdatter Bjølgerud. Deltok 1861-62 og flytta etter krigen til Kansas der han har mange etterkommere. (Hoover).
Christopher Johnson Hoyaas fra Minnesota kom fra Simostranda, var kanoner og døde ved Chattanooga, Tennessee.
Jens Johnson Hoyaas fra Minnesota kom fra Simostranda, overlevde.
Ole Johnson Hoyaas fra Minnesota kom fra Simostranda var kanoner og døde ved Duck Point, Louisiana i 1863.
H.M.F. Irgens fra Minnesota deltok fra februar til november 1865. Overlevde.
John S. Irgens (Johannes Stephanus) fra Iowa står det mye om. Han deltok fra mars til september 1862 og blei etter hvert løytnant. Seinere flytta han mye rundt, var bl.a. stasjonsmester og hadde flere tillitsverv. Han døde i 1901.
Hans J. Iversen fra Iowa var korporal og levde iallfall til 1907.
Ole Johnson fra Iowa overlevde.
Hans Jorgen fra Minnesota overlevde.
Peder Larsen fra Wisconsin overlevde.
Borre Olsen fra Wisconsin overlevde.
H.A. Thoen fra Wisconsin overlevde.
Hans George Thoen fra Wisconsin overlevde. Han verva seg for 3 år i 1862 og avmønstra i 1865. Seinere kontormann i fylket.
Hans Peter Thoen fra Wisconsin overlevde. Samme krigskarriere som Hans George.
Nels Olson Thoen fra Wisconsin overlevde. Samme krigskarriere som Hans George.
De 3 Thoen-guttene var omkring 20 år da de verva seg.
John Thompson fra Wisconsin overlevde- død i Wisconsin.
Anders Torgersen Wahl døde.

Interesserte kan gå inn på www.vesterheim.org og finne informasjon om hver enkelt.

Randi Skyllingstad bød på soldatkost ("hardtacks") og noe lettere tyggbare "ginger snaps" bakt etter oppskrift fra en borgerkrigsorganisasjon.